

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού
Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Ιστορίες Γραφής:
άνθρωποι, πολιτεύματα, θεσμοί, λατρείες, οικονομία

άρος

Συντονισμός υποέργου:	Αθανάσιος Θέμος, Αρχαιολόγος, δφ. Ιωάννα Βενιέρη, Αρχαιολόγος, δφ.
Γενική επιμέλεια:	Ιωάννα Βενιέρη, Αρχαιολόγος, δφ. Ελένη Ζαββού, Αρχαιολόγος, MSc - Ιστορικός
Σχεδιασμός περιεχομένου:	Ιωάννα Βενιέρη, Αρχαιολόγος, δφ. Σταματούλα Μακρυπόδη, Αρχαιολόγος, δφ. Θάλεια Σπυριδάκι, Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος, MA Νικόλαος Σούμας, Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος, MA
Συγγραφή κειμένων:	Ιωάννα Βενιέρη, Αρχαιολόγος, δφ. Ελένη Ζαββού, Αρχαιολόγος, MSc - Ιστορικός Γεωργία Παπαδοπούλου, Αρχαιολόγος, δφ. (ΕΦΑ Κυκλάδων)
Επιστημονική επιμέλεια:	Ελένη Ζαββού, Αρχαιολόγος, MSc - Ιστορικός
Αρχαιολογική τεκμηρίωση:	Γεωργία Παπαδοπούλου, Αρχαιολόγος, δφ. (ΕΦΑ Κυκλάδων)
Γραφιστική και καλλιτεχνική επιμέλεια:	Γιώργος Κυριακάκης, Γραφίστας Νικιάννα Σοφιά, Εικονογράφος
Φωτογραφίες:	Γιώργος Στουρνάρας, Φωτογράφος
Διοικητική υποστήριξη:	Γεώργιος - Αναστάσιος Παρασκευόπουλος, Διοικητικός - Λογιστής, MSc Αναστασία Γκουτενούδη, Διοικητικός - Οικονομικός

ISBN: 978-618-86562-3-9

Μάρτιος 2023

Εκτύπωση- Βιβλιοδεσία: PressiousArvanitidis

Ιστορίες Γραφής: άνθρωποι, πολιτεύματα, θεσμοί, λατρείες, οικονομία

Αρχαιολογικό Μουσείο Πάρου

Μίνως δὲ Κρήτην κατοικῶν ἔγραψε νόμους,
καὶ γήμας Πασιφάνη τὴν Ἥλιου καὶ Περσηίδος,
ὡς <δὲ> Ἀσκληπιάδης φησί,
Κρήτην τὴν Ἀστερίου θυγατέρα, παῖδας μὲν ἐτέκνωσε Κατρέα Δευκαλίωνα
Γλαῦκον Ἀνδρόγεων,
θυγατέρας δὲ Ἀκάλλην Ξενοδίκην Ἀριάδην Φαίδραν,
ἐκ Παρείας δὲ νύμφης Εὐρυμέδοντα Νηφαλίωνα Χούσην Φιλόλαον,
ἐκ δὲ Δεξιθέας Εὐξάνθιον.

Ἀπολλοδώρου Γ,1,2

Υπουργεῖο Πολιτισμοῦ καὶ Ἀθλητισμοῦ
Γενικὴ Διεύθυνση Ἀρχαιοτήτων καὶ Πολιτιστικῆς Κληρονομιάς
Επιγραφικὸ Μουσεῖο

Λίγα λόγια για το πρόγραμμα

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Ιστορίες Γραφής: άνθρωποι, πολιτεύματα, θεσμοί, λατρείες, οικονομία» αποτελεί μια συνεργασία του Επιγραφικού Μουσείου, που διαφυλάσσει τα γραπτά κείμενα της αρχαιότητας σε λίθο, με τα Αρχαιολογικά Μουσεία Θάσου, Δράμας, Σαμοθράκης, Αιανής, Νικόπολης, Πάρου, Κέας, Μήλου, Καλύμνου, Κω, Λήμνου, Μυτιλήνης και την Αρχαιολογική Συλλογή Ερεσού.

Στόχος του προγράμματος είναι η εξοικείωση των μαθητών και των μαθητριών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με τις αρχαίες ελληνικές επιγραφές μέσα από ειδικά σχεδιασμένες δραστηριότητες.

Επιλεγμένες επιγραφές δίνουν απαντήσεις σε ερωτήματα που αφορούν στους ανθρώπους, τα πολιτεύματα, τους θεσμούς, τις λατρείες και την οικονομία, αποκαλύπτουν πτυχές της καθημερινής ζωής στην αρχαιότητα και μας βοηθούν να κατανοήσουμε και να ανασυνθέσουμε την ιστορία του κάθε τόπου.

Η σημασία της επιγραφικής

Η Επιγραφική είναι η επιστήμη που ασχολείται με τη μελέτη των αρχαίων επιγραφών, των κειμένων που έχουν διασωθεί αυτούσια από την αρχαιότητα γραμμένα πάνω σε διάφορα σκληρά υλικά, όπως η πέτρα, το μέταλλο, ο πηλός, το ξύλο.

Οι επιγραφές είναι οι άμεσες γραπτές πηγές της αρχαιότητας και παρέχουν σημαντικές πληροφορίες τόσο για την κατανόηση της κοινωνίας που τις δημιούργησε σε ιδιωτικό και κυρίως σε δημόσιο επίπεδο, όσο και για την εξέλιξη της ελληνικής γραφής.

Αρχαιολόγοι, ιστορικοί και φιλόλογοι είναι οι επιστήμονες που ασχολούνται με τη μελέτη, την ανάγνωση, τη συμπλήρωση (στην περίπτωση των φθαρμένων μνημείων), την ερμηνεία, τη μεταγραφή και τη χρονολόγηση των επιγραφών.

Λίγα λόγια για το Αρχαιολογικό Μουσείο της Πάρου και την επιγραφική συλλογή του

Tο Αρχαιολογικό Μουσείο της Πάρου ιδρύθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1950 στην Παροικιά με σκοπό να στεγάσει τις αρχαιότητες που μέχρι τότε βρίσκονταν αποθηκευμένες στα κελιά της Καταπολιανής. Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1960, το Μουσείο είχε αποκτήσει τη σημερινή του μορφή με την προσθήκη μίας νέας πτέρυγας. Η έκθεση περιλαμβάνει ευρήματα από τις έρευνες στην Πάρο, την Αντίπαρο και το Δεσποτικό, με αντικείμενα που χρονολογούνται από τη Νεολιθική εποχή έως τους Ρωμαϊκούς χρόνους.

Η συλλογή των γλυπτών είναι από τις σπουδαιότερες παγκοσμίως, καθώς περιλαμβάνει πρωτότυπα έργα της μεγάλης πλαστικής τέχνης των αρχαϊκών και κλασικών χρόνων.

Η επιγραφική συλλογή της Πάρου είναι από τις πλουσιότερες συλλογές των Κυκλάδων. Περιλαμβάνει ψηφίσματα, νόμους, δάνεια, συνθήκες, όρους, καταλόγους, αναθηματικές, αναμνηστικές και τιμητικές επιγραφές που χρονολογούνται από τον 6ο αι. π.Χ. έως τον 6ο αι. μ.Χ. Μοναδικό στο είδος του είναι το περίφημο *Πάριο Χρονικό*, μία ενεπίγραφη στήλη από λευκό παριανό μάρμαρο που εξιστορεί σημαντικά ιστορικά γεγονότα, καθώς και οι λεγόμενες «βιογραφίες του Αρχιλόχου», επιγραφές που μνημονεύουν γεγονότα που συνδέονται με την ίδρυση της λατρείας του διάσημου λυρικού ποιητή της αρχαιότητας, του Αρχιλόχου, ο οποίος καταγόταν από την Πάρο.

Οι πρώτοι που κατέγραψαν επιγραφές στο νησί ήταν οι περιηγητές των νεωτέρων χρόνων. Η επιστημονική καταγραφή και δημοσίευσή τους ξεκινάει από τον 19ο αιώνα και συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Πάρος

«Ο Θεός κατοικεί σ' αυτό το σκεπτόμενο μάρμαρο»

Ανδρέας Σενιέ

«Σαν το μάρμαρο, Αρχίλοχε, της γης σου
λαμπερή και σκληρή, δεν τη χαλάει
Χάρος κανείς τη δόξα τη δική σου
Ολόρθη, με τον Όμηρο πλάι – πλάι»

Κωστής Παλαμάς

Πρώτος οικιστής της Πάρου, σύμφωνα με τη μυθολογία, ήταν ο Πάρος ο Παρράσιος από την Αρκαδία. Μία δεύτερη εκδοχή όμως που πηγάζει από το μυθολογικό κύκλο του βασιλιά της Κρήτης Μίνωα, αποδίδει το όνομα του νησιού στη νύμφη Πάρεια ή Παρία με την οποία ο Μίνωας απέκτησε τέσσερις γιούς, τον Ευρυμέδοντα, τον Χρύση, τον Νηφαλίωνα και τον Φιλόλαο. Όταν ο Ηρακλής πέρασε από την Πάρο στο ταξίδι του για την αναζήτηση της ζώνης της αμαζόνας Ιππολύτης, οι γιοί του Μίνωα σκότωσαν δύο από τους συντρόφους του. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την πολιορκία του νησιού από τον Ηρακλή και τη θανάτωση των τεσσάρων γιών. Για να σταματήσουν την καταστροφή οι κάτοικοι συμφώνησαν να δώσουν στον ημίθεο δύο άτομα στη θέση των νεκρών συντρόφων του, ώστε να συνεχίσει το ταξίδι του. Εκείνος τότε διάλεξε τους εγγονούς του Μίνωα, τον Αλκαίο και τον Σθένελο.

Το νησί κατοικήθηκε για πρώτη φορά στα τέλη της 4ης χιλιετίας π.Χ., ωστόσο οι αρχαιολογικές έρευνες στο νησάκι Σάλιαγκος έχουν φέρει στο φως ίχνη ανθρώπινης εγκατάστασης που χρονολογούνται από την 6η χιλιετία π.Χ.

Από τα τέλη της 3ης έως τα μέσα της 2ης χιλιετίας π.Χ. ιδρύονται και αναπτύσσονται σε στρατηγικές θέσεις της Πάρου οικισμοί (Παροικιά, Νάουσα - Κουκουναριές), οι οποίοι γνώρισαν μεγάλη άνθιση στα μυκηναϊκά χρόνια (13ος – 12ος αι. π.Χ.).

Η Πάρος αποικήθηκε διαδοχικά από Κρήτες, Αχαιούς και Ίωνες έως τον 8ο αι. π.Χ. Στους αρχαϊκούς χρόνους συμμετέχει ενεργά στον αποικισμό με σπουδαιότερη την ίδρυση αποικίας στη Θάσο.

Στο πέρασμα των αιώνων το νησί εξελίχθηκε σε σημαντικό πολιτιστικό και εμπορικό κέντρο της αρχαιότητας. Τα γράμματα και οι τέχνες γνώρισαν μεγάλη άνθιση. Εξέχουσα θέση ανάμεσά τους έχει η παριανή γλυπτική σχολή, καθώς η περίφημη **παρία λίθος** έδινε στους γλύπτες τη δυνατότητα της καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Παρία λίθος:

Ένα είδος λευκού Παριανού μαρμάρου που ονομάζεται και λυχνίτης, ίσως λόγω της ιδιαίτερης φωτεινότητας και διαφάνειάς του. Θεωρείται από τα καλύτερα σε ποιότητα στον ελλαδικό χώρο και αποτέλεσε κατά την αρχαιότητα μια από τις πλουτοπαραγωγικές πηγές του νησιού.

Θεοί και άνθρωποι που συνδέθηκαν με την Πάρο παρουσιάζουν επιγραφές από το Αρχαιολογικό Μουσείο στην Παροικιά! Ας τους γνωρίσουμε!

Απόλλων Δήλιος

Στην Πάρο, όπως και σε πολλά νησιά των Κυκλάδων, λατρεύτηκε με το επίθετο Δήλιος επειδή γεννήθηκα στη Δήλο. Το ιερό που ίδρυσαν για μένα και την αδερφή μου την Αρτέμιδα οι θνητοί είναι από τα πιο παλιά. Ιδρύθηκε ανάμεσα στον 9ο και τον 8ο αιώνα π.Χ και βρισκόταν σε ένα λόφο στα βόρεια της πόλης που είχε θέα στη Δήλο.

Ήταν από τα πλουσιότερα ιερά του νησιού και οι αρχαιολόγοι ανακάλυψαν μεγάλο αριθμό αφιερωμάτων που μπορείτε να θαυμάσετε στο μουσείο. Θα σας παρουσιάσω ένα από τα σημαντικότερα επιγραφικά μνημεία της Ελλάδας, το Πάριο Χρονικό, και θα διαβάσουμε μαζί μια από τις παλαιότερες επιγραφές του Μουσείου μας.

Αρχίλοχος,
λυρικός ποιητής

Γεννήθηκα στην Πάρο γύρω στο 650 π.Χ. Ο πατέρας μου ο Τελεσικλής, γόνος αριστοκρατικής οικογένειας, ήταν ο αρχηγός των Παρίων που ίδρυσαν την αποικία μας στη Θάσο. Η ζωή μου ήταν πολυτάραχη. Πολέμησα σαν μισθοφόρος στην Ιωνία, στη Θράκη, στην Τωρώνη της Μακεδονίας και στην Εύβοια. Σκοτώθηκα σε μάχη ανάμεσα σε Θασίους και Ναξίους. Όμως το όνομά μου έμεινε γνωστό στο πέρασμα των αιώνων από την ποίησή μου. Συγκαταλέγομαι στους σπουδαίους ποιητές της αρχαίας λυρικής ποίησης και είμαι ο δημιουργός του ιάμβου, δηλαδή ενός είδους ποίησης με ποικίλη θεματολογία, που προοριζόταν για απαγγελία.

Οι κάτοικοι του νησιού για να με τιμήσουν ίδρυσαν στα αρχαϊκά χρόνια το Αρχιλόχειον, ένα τέμενος ή κενοτάφιο που βρισκόταν λίγο πιο έξω από την πόλη μας. Το τέμενος αυτό, που επεκτάθηκε τον 4ο αι. π.Χ. και επισκευάστηκε τον 3ο αι. π.Χ., ήταν σε λειτουργία μέχρι τη ρωμαϊκή εποχή. Μαζί θα διαβάσουμε ένα αφιέρωμα προς τιμήν μου.

Άρτεμις

Είμαι κόρη του Δία και της Λητούς. Γεννήθηκα μαζί με τον αδερφό μου Απόλλωνα στο νησί της Δίλου, όπου κατέφυγε η μητέρα μας κυνηγημένη από την οργή της Ήρας, η οποία της είχε απαγορεύσει να γεννήσει σε στεριά και σε οποιοδήποτε μέρος κάτω από τον ήλιο. Όταν ήρθε όμως η ώρα να μας φέρει στη ζωή, ένα μικρό νησί εμφανίστηκε μέσα από τη θάλασσα του Αιγαίου πελάγους, η Δήλος, που το όνομά της σημαίνει εκείνη που φανερώθηκε. Για αυτό μας αποκαλούν και Δήλιους.

Πίσω από τον ναό μας υπήρχε ένα πλάτωμα με πανοραμική θέα, όπου στέκονταν οι πιστοί και περίμεναν τη φωτεινή ειδοποίηση από το ιερό του Απόλλωνα στη Δήλο για να ξεκινήσουν και εδώ, στην Πάρο, οι γιορτές προς τιμήν μας.

Ελάτε να δούμε μαζί ένα άγαλμα με επιγραφή που μου αφιέρωσε μια γυναίκα τον 4ο αι. π.Χ. Θα σας δείξω επίσης τον τρόπο με τον οποίο οριοθετούσαν τις ιδιοκτησίες των ιερών οι αρχαίοι μας πρόγονοι.

Σκόπας, γλύπτης

Είμαι ένας από τους σημαντικότερους γλύπτες και αρχιτέκτονες της αρχαιότητας. Γεννήθηκα στην Πάρο τον 4ο αι. π.Χ. και πατέρας μου ήταν ο γλύπτης Αρίστανδρος. Μαθήτευσα στην Επίδαυρο, δίπλα στον γλύπτη Τιμόθεο. Έζησα σε πολλά μέρη του αρχαιοελληνικού κόσμου και συνεργάστηκα με σπουδαίους γλύπτες, όπως ο Πραξιτέλης. Ασχολήθηκα με την οικοδόμηση και διακόσμηση ιερών και ναών, μεταξύ των οποίων ο ναός της Αλέας Αθηνάς στην Τεγέα της Αρκαδίας, το ιερό της Αρτέμιδος στην Έφεσο, το Μουσολείο στην Αλικαρνασσό και το ιερό της Σαμοθράκης. Μάλιστα, το περίφημο άγαλμα της Νίκης της Σαμοθράκης αποδίδεται σε μένα.

Έγινα γλύπτης, όχι μόνο επειδή ακολούθησα το επάγγελμα του πατέρα μου, αλλά και λόγω της καταγωγής μου από την Πάρο, το νησί της Παρίας λίθου, που είναι το καλύτερης ποιότητας και περιζήτητο μάρμαρο σε όλο τον ελλαδικό χώρο.

Κοντά σε ένα λατομείο βρέθηκε ο όρος που θα σας παρουσιάσω.

*Οι επιγραφές που έχουν επιλεγεί για τις ασκήσεις, βρίσκονται σε διαφορετικούς χώρους του Μουσείου. Για να τις εντοπίσετε, δείτε την κάτοψη που βρίσκεται στην εσωτερική σελίδα του οπισθοφύλλου.

Χρονολόγιο

Αρχαϊκή Εποχή
(700 – 480 π.Χ.)

680 π.Χ. Αποικισμός της Θάσου για πρώτη φορά από μία ομάδα κατοίκων της Πάρου, η οποία είχε ως αρχηγό τον Τελεσικλή, πατέρα του λυρικού ποιητή Αρχίλοχου.

Περί το 525 π.Χ. Η Πάρος κόβει τα πρώτα της νομίσματα.

Τέλη 6ου αι. π.Χ. Εγκαθίδρυση ολιγαρχικού καθεστώτος υπό την επιρροή των **Πυθαγορείων φιλοσόφων** του νησιού.

Κλασική Εποχή
(480 – 323 π.Χ.)

489 π.Χ. Ο Αθηναίος στρατηγός Μιλτιάδης εκστρατεύει εναντίον της Πάρου με εβδομήντα πλοία, επειδή οι Πάριοι ακολούθησαν φιλοπερσική πολιτική κατά τη διάρκεια των Περσικών πολέμων.

478/7 π.Χ. Ίδρυση της **Α΄ Αθηναϊκής Συμμαχίας** στην οποία προσχώρησε και η Πάρος
411 π.Χ. Με συνδρομή των ολιγαρχικών της Αθήνας εγκαθιδρύεται και πάλι ολιγαρχικό πολίτευμα στο νησί.

410/9 π.Χ. Ο Αθηναίος πολιτικός Θηραμένης κατάργησε την ολιγαρχία και αποκατέστησε την ελευθερία του δήμου.

403 π.Χ. Στο τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου, η Πάρος περνά για σύντομο χρονικό διάστημα στην κυριαρχία των Σπαρτιατών.

385 π.Χ. Η Πάρος ιδρύει αποικία στο νησί Φάρος κοντά στις δαλματικές ακτές.

377/6 - 338 π.Χ. Η Πάρος προσχωρεί στη **Β΄ Αθηναϊκή Συμμαχία**.

Ελληνιστική Εποχή
(323 – 31 π.Χ.)

314 - 288 π.Χ. Ένταξη στο **Κοινό των Νησιωτών**, που ιδρύθηκε από τον Μακεδόνα βασιλέα Αντίγονο τον Μονόφθαλμο.

205/4 π.Χ. Το νησί δέχθηκε επιδρομή από τις δυνάμεις του Αιτωλού πειρατή Δικαίαρχου, κατ' εντολήν του Φιλίππου του Ε΄.

202/1 - 197/6 π.Χ. Εγκαθίσταται στην Πάρο μακεδονική φρουρά.

1ος αι. π.Χ. Η Πάρος είναι ένα από τα νησιά των Κυκλάδων, που δέχθηκε επιδρομές από τον Μιθριδάτη και τους συνεργαζόμενους με αυτόν πειρατές.

Ρωμαϊκοί Χρόνοι
(31 π.Χ. – 324 μ.Χ.)

31 π.Χ. - 324 μ.Χ. Κατά την αυτοκρατορική περίοδο το νησί αποτελεί τμήμα της Επαρχίας της Ασίας.

Βυζαντινοί Χρόνοι
(324 - 1453 μ.Χ.)

6ος αι. μ.Χ. Ανοικοδόμηση της Εκατονταφυλιανής ή Καταπολιανής από τον αυτοκράτορα Ιουστινιανό.

Α΄ Αθηναϊκή Συμμαχία (478/7 π.Χ.)

Η Α΄ Αθηναϊκή ή Δελιακή Συμμαχία ιδρύθηκε με πρωτοβουλία των Αθηναίων το 478/7 π.Χ. με σκοπό την προστασία των Ελληνικών πόλεων και την συνέχιση του πολέμου εναντίον των Περσών.

Β΄ Αθηναϊκή Συμμαχία (378/7 π.Χ.)

Η Β΄ Αθηναϊκή συμμαχία ιδρύθηκε και πάλι από τους Αθηναίους το έτος 378/7 π.Χ. και είχε ως στόχο τη διασφάλιση της ελευθερίας, της αυτονομίας και της ακεραιότητας των ελληνικών πόλεων-κρατών από τις σπαρτιατικές επεκτατικές διαθέσεις μετά τη νίκη της Σπάρτης στον Πελοποννησιακό πόλεμο.

Πυθαγόρειοι φιλόσοφοι

Φιλοσοφική και πολιτική σχολή που ιδρύθηκε τον 6ο αι. π.Χ. από τον Πυθαγόρα τον Σάμιο στον Κρότωνα της Κάτω Ιταλίας.

Κοινό των Νησιωτών

Πολιτική ένωση (συμπολιτεία) των Κυκλάδων κατά την Ελληνιστική εποχή.

Το 264/3 π.Χ., όταν στην Αθήνα άρχοντας ήταν ο Διόγνητος και στην Πάρο κάποιος --ύναξ (το όνομα δεν σώζεται πλήρως), γράφτηκε το χρονικό ετούτο, το Πάριο χρονικό, που εξιστορεί την ιστορία της Ελλάδας από τα μυθικά χρόνια, όταν στην Αθήνα βασίλευε ο Κέκροπας, έως τον 3ο αιώνα π.Χ. Το τελευταίο τμήμα της επιγραφής δεν διασώθηκε, έτσι η ιστορία σταματά στο έτος 299/8 π.Χ., όταν άρχων στην Αθήνα ήταν ο Ευκτέμων.

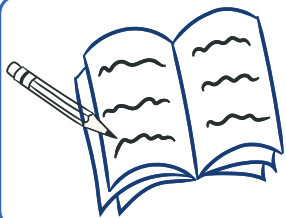

Πάριο Χρονικό, η ιστορία της Ελλάδας σε δύο κομμάτια

Η επιγραφή αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα επιγραφικά μνημεία της Πάρου, το γνωστό Πάριο Χρονικό του οποίου σώζονται δύο τμήματα. Το πρώτο τμήμα μεταφέρθηκε το 1626 στο Λονδίνο και αποτέλεσε μέρος μιας μεγάλης συλλογής αρχαίων του Thomas Howard, κόμη του Arundel. Ένα μέρος του πρώτου τμήματος, εκείνο δηλαδή που περιείχε τους στίχους 1-45 αποκόπηκε και εντοιχίστηκε σε τζάκι στην περιοχή του Sussex γύρω στα μέσα του 17ου αι. Έκτοτε δεν γνωρίζουμε που βρίσκεται. Ευτυχώς οι στίχοι του διασώθηκαν σε μεταγραφή του J. Selden στο βιβλίο του *Marmora Arundeliana* (εκδόσεως του 1628). Το υπόλοιπο κομμάτι από το πρώτο τμήμα, που περιέχει τους στίχους 46-92, φυλάσσεται σήμερα στο Μουσείο Ashmolean της Οξφόρδης. Το δεύτερο τμήμα, που περιλαμβάνει τους στίχους 103-134, βρέθηκε στον αγρό Γ. Βαρούχα, στη θέση Θόλος της Παροικίας το 1897 και εκτίθεται στο Μουσείο Πάρου.

1

Στο κομμάτι του χρονικού που βρίσκεται σήμερα στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Πάρου γίνεται μεταξύ άλλων αναφορά στις εκστρατείες του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην Ασία. Συμβουλευτείτε το βιβλίο της Ιστορίας σας και γράψτε δύο σημαντικές μάχες του Μακεδόνα στρατηλάτη.

Οι αρχαίοι Έλληνες συνέτασσαν καταλόγους ιερέων / ιερειών, άλλων **“επωνύμων” τοπικών αρχόντων**, καθώς και νικητών σε αγώνες, τους οποίους χρησιμοποιούσαν για την χρονολογική ταξινόμηση των γεγονότων. Ένας άλλος τρόπος χρονολόγησης, κοινός σε πολλούς πολιτισμούς, είναι η χρονολόγηση με βάση σημαντικά γεγονότα. Έτσι, στην αρχαία Ελλάδα εμφανίζεται από τον 4ο αι. π.Χ. και η χρονολόγηση με βάση τα έτη των Ολυμπιακών αγώνων (η πρώτη Ολυμπιάδα έγινε κατά την παράδοση το 776 π.Χ.). Ο τρόπος αυτός της χρονολόγησης είναι αρχικά σπάνιος και γίνεται συνηθέστερος από τον 2ο αι. π.Χ. και εξής.

Επωνύμοι άρχοντες

Οι θρησκευτικοί και άλλοι πολιτικοί αξιωματούχοι που κατά τη διάρκεια της θητείας τους “έδιναν” το όνομά τους στο έτος.

Μην πετάτε σκουπίδια!

2

Η στήλη βρέθηκε στην περιοχή Θόλος Παροικιάς και αναφέρεται στο πρόστιμο που θα πλήρωνε όποιος πετούσε απορρίμματα σε μια περιοχή.

Πώς ονομάζονται τα απορρίμματα;

Σε ποιο σημείο δεν πρέπει να τοποθετούνται;

Ποιο είναι το ποσό που θα πληρώσει ο παραβάτης;

Αρχαϊκό αλφάβητο της Πάρου
(7ος αιώνας έως περίπου το 480 π.Χ.)

- Ϛ = Β
- Γ = Λ
- Ω = Ο
- Ο = Ω

Ο γερο-Άσων περήφανεύεται

3

Είναι μια από τις πιο παλιές επιγραφές του Αρχαιολογικού Μουσείου της Πάρου και βρέθηκε εντοιχισμένη στην εκκλησία των Αγίων Αναργύρων στην Παροικιά. Είναι γραμμένη **βουστροφηδόν** και μας δίνει πληροφορίες για την ιδιωτική ζωή ενός κατοίκου της Πάρου που έζησε γύρω στα μέσα του 6ου αιώνα π.Χ. Ελάτε να βρούμε μαζί για ποιο λόγο περηφανεύεται ο Άσων.

Τι εποίισε ο Άσων;

Ποια είναι η ηλικία του;

Ποιο γράμμα στην ηλικία του Άσωνα σου κάνει εντύπωση;

Βουστροφηδόν

Η λέξη είναι σύνθετη από το βους (βόδι) και το ρήμα στρέφω, και παρομοιάζει τη φορά που ακολουθεί στο γράψιμό του ο γραφέας με την κίνηση του βοδιού, όταν οργώνει το χωράφι.

Το κιονόκρανο αυτό ανακάλυψε το 1960 ο Αναστάσιος Ορλάνδος, όταν ανέσκαπτε την παλαιοχριστιανική βασιλική στη θέση Τρεις Εκκλησιές, κοντά στην κοιλάδα του Έλιτα. Οι αρχαιολόγοι πιστεύουν ότι προέρχεται από το Αρχιλόχειο, το μνημείο που μου αφιέρωσαν οι συμπατριώτες μου για να με τιμήσουν. Χρονολογείται προς το τέλος του 6ου αιώνα, αλλά η επιγραφή χαραχθηκε δύο αιώνες μετά.

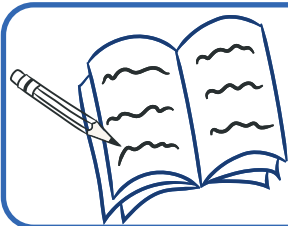
Ο Αρχίλοχος τιμάται από τους συμπολίτες του

Προσπάθησε να αντιγράψεις την επιγραφή.

Προσπάθησε να βρεις και να γράψεις το όνομα του αναθέτη.

Ποιο ήταν το όνομα του πατέρα του;

Ψάξτε στη βιβλιοθήκη ή στο διαδίκτυο ποιήματα του Αρχιλόχου και διαβάστε τα στην τάξη.

Στα αρχαία χρόνια, οι πιστοί, άνδρες και γυναίκες, έκαναν αφιερώματα στους θεούς. Τα αφιερώματα αυτά ποίκιλλαν ανάλογα με την κοινωνική θέση και την οικονομική κατάσταση του αναθέτη. Οι πιο εύποροι αφιέρωναν αγάλματα, τα οποία συχνά αναπαριστούσαν τον ίδιο τον θεό.

Ένα αφιέρωμα στη θεά Άρτεμη

Το άγαλμα αφιέρωσε στην Αρτέμιδα Δηλία, γύρω στο 360 π.Χ., μια γυναίκα. Παριστάνει την ίδια την θεά, ντυμένη με πέπλο και ένα ψηλό κάλυμμα στο κεφάλι. Τα μαλλιά πέφτουν σε μακριές μπούκλες στους ώμους.

Ποιο είναι το όνομα της γυναίκας που αφιερώνει το άγαλμα;

Ποιο είναι το όνομα του πατέρα της;

Ποιο είναι το επίθετο της Αρτέμιδος;

5

Ανάθημα
 Το αντικείμενο που αφιερώνεται σε ένα θεό.

Αναθέτω
 Αφιερώνω.

Μεταξύ των επιγραφών δημόσιου αλλά και ιδιωτικού χαρακτήρα συγκαταλέγονται και οι όροι. Οι όροι είναι λίθινες στήλες που όριζαν τα σύνορα μεταξύ των πόλεων - κρατών, τα όρια των δημόσιων χώρων και των ιερών μιας πόλης, τους δρόμους, τις πλατείες, τις συνοικίες, τις εδαφικές εκτάσεις που ανήκαν στα ιερά ή τις πόλεις. Όροι τοποθετούνταν επίσης και σε ιδιοκτησίες ιδιωτών.

6

Σε ποιο ιερό αναφέρονται οι όροι;

Ποιο ήταν του επίθετο του θεού;

Προσπάθησε να αντιγράψεις έναν από τους όρους.

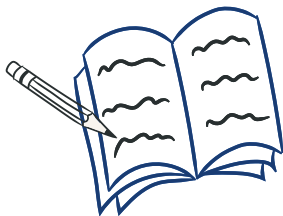
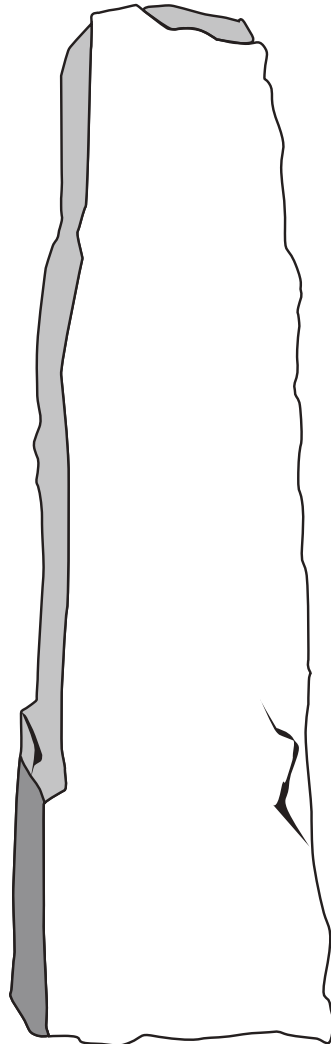
Ο όρος αυτός ανακαλύφθηκε στη θέση «λάκκοι», σε μια περιοχή όπου κατά την αρχαιότητα υπήρχε λατομείο. Οι αρχαιολόγοι πιστεύουν ότι συνδέεται με κάποια δημόσια έκταση που είχε ανάγκη οριοθέτησης.

Παρία λίθος

Προσπάθησε να αντιγράψεις την επιγραφή.

7

Ας δημιουργήσουμε!
Κατασκευάστε στην τάξη σας σε φυσικό μέγεθος με χαρτόνι έναν όρο για το τμήμα σας.

Αρ. ευρ. στο Αρχαιολογικό Μουσείο Πάρου	Μεταγραφή αρχαίου κειμένου	Απόδοση στη Νέα Ελληνική	Χρονολόγηση επιγραφής
1 ΜΠ 26 (IG XII 5, 444)	Πάριο χρονικό. Μπορείτε να δείτε όλο το κείμενο στο Αρχαιολογικό Μουσείο Πάρου.		Α' μισό 3ου αι. π.Χ.
2 ΜΠ 70 (IG XII 5, 107)	Ὅς ἂν βάλ- λη τὰ ἐκ- [α]θάσματ- [α] ἄνωθεν τῆς ὁδοῦ, μ- ίαν καὶ π- εντήκον- τα δραχμ- [ά]ς ὠφελέ- [τ]ο τῶι θέ- [λ]ωντι πρ- [ή]χ[ασθαι] - - - - - [Φιλολογική μεταγραφή (Αγγ. Ματθαίου): Ὅς ἂν βάλ λη τὰ ἐκ [α]θάσματ [α] ἄνωθεν τῆς ὁδοῦ, μ ίαν καὶ π εντήκον τα δραχμ [α] ς ὠφειλέ [τ]ω τῶ θε [λ]ωντι [π]ρήξ[ασθαι] - - - - -	Ὅποιος ρίξει τα σκουπίδια πάνω από την οδό, να οφείλει πενήντα μία δραχμές σε όποιον θελήσει να τις εισπράξει. (Απόδοση στη νέα Ελληνική: Αγγ. Ματθαίου-Κέντρο Ελληνικής γλώσσας-Ανθολογία Επιγραφών)	475-450 π.Χ.
3 ΜΠ 6 (IG XII 5, 252)	Ἄσων τεσε- ρα καὶ ἐβδο- ροντότης ἐ- ν τὰς οἰκίας ἐ- χσεποίησεν. [Φιλολογική μεταγραφή (Αγγ. Ματθαίου): Ἄσων τέσσε ρα καὶ ἐβδο κοντούτης ἐώ ν (= Αττ. ὦν) τὰς οἰκίας ἐξεποίησεν].	Ο Ἄσων στα εβδομήντα τέσσερά του χρόνια ολοκλήρωσε το κτίσιμο των σπιτιών. (Απόδοση στη νέα Ελληνική: Αγγ. Ματθαίου)	περί το 550 π.Χ.
4 ΜΠ 733 Ἔργον 1960, σ. 185	Ἀρχίλοχος Πάριος Τελεσεικλῆος ἔνθαδε κείται τῷ Δόκιμος μνημῆιον ὁ Νεοκρέωντος τόδ' ἔθηκεν	Εδώ κείται ο Αρχίλοχος από την Πάρο, το μνημείο αυτό του αφιέρωσε ο Δόκιμος, ο γιός του Νεοκρέοντα	4ος αι. π.Χ.
5 ΜΠ 757 (IG XII 5, 211)	Ἀρηΐς Τεισήνορος Ἀρτέμιδι Δηλίηι	Η Αρηίς (η θυγατέρα) του Τεισήνορα στην Ἄρτεμη τη Δηλία	Αρχές 4ου αι. π.Χ.
6 ΜΠ 749 – 753 (IG XII 5, 214)	ὄρος χωρίο ἱερὸ Ἀπόλλω- νος Δηλίου	Ὅριο του χωρίου του ιερού του Απόλλωνα Δηλίου	2ος αι. μ.Χ.
7 ΜΠ 1320 SEG 48, 1998	Ὅρ- ος πό- λε- ως	Ὅριο (μιας δημόσιας έκτασης) της πόλης (της Πάρου).	4ος αι. π.Χ.

*Τα γράμματα που βρίσκονται σε αγκύλες [-] δεν σώζονται αλλά συμπληρώνονται.

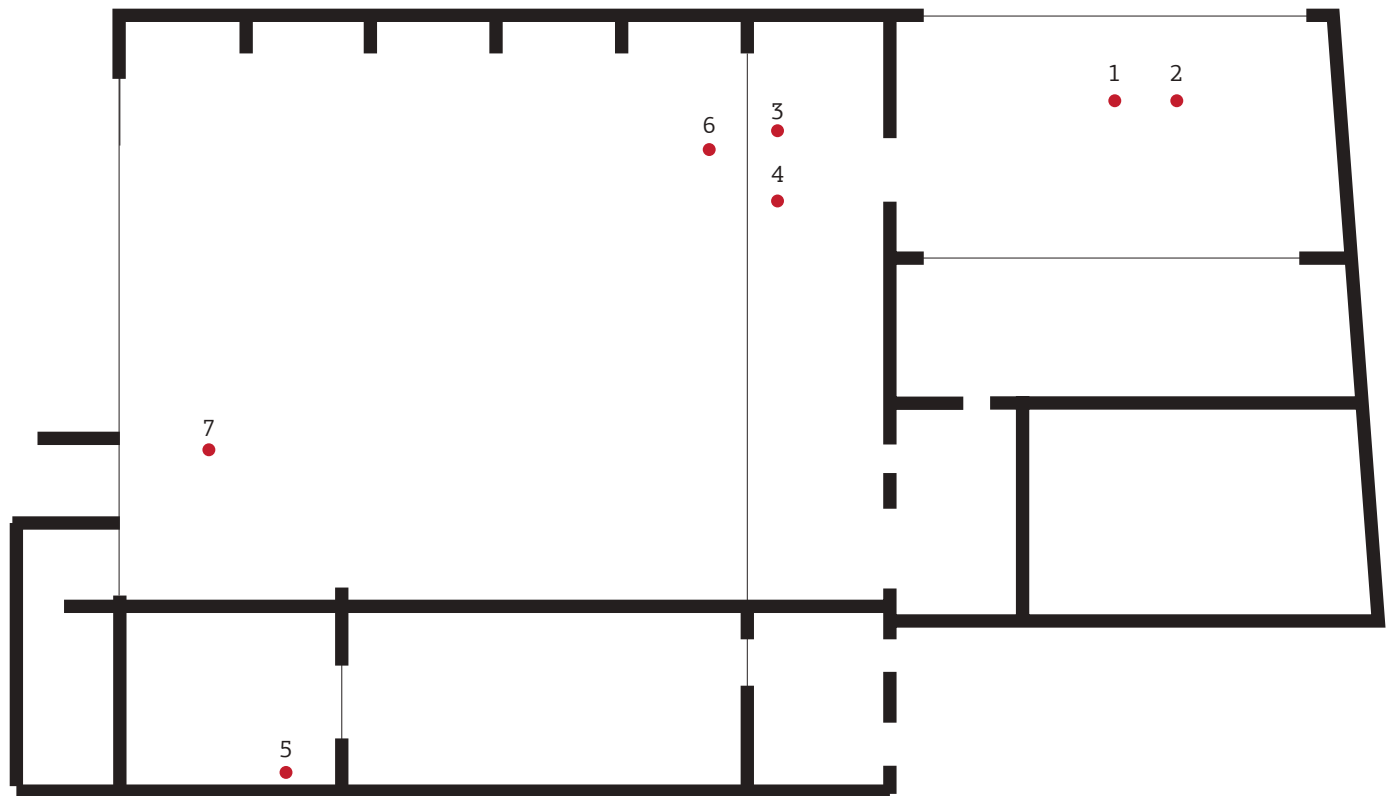
***Inscriptiones Graecae (IG):** Συλλογή, έκδοση και σύντομος σχολιασμός όλων των αρχαίων ελληνικών επιγραφών του Ευρωπαϊκού χώρου. Η ταξινόμησή τους γίνεται ανά είδος και γεωγραφικές περιοχές (IG I-III Αθήνα και Αττική. IG IV-VI Πελοπόννησος. IG VII-IX Κεντρική Ελλάδα. IG X Βόρεια Ελλάδα, Θράκη, Σκυθία. IG XI-XII Νησιά Αιγαίου. IG XIII Κρήτη. IG XIV Ιταλία και Σικελία. IG XV Κύπρος). Την γενική σύνταξη και εποπτεία των τευχών έχει η Berlin-Brandenburg Academy of Sciences and Humanities, αλλά εργάζονται για αυτά πολλοί ξένοι και Έλληνες επιστήμονες. Μέχρι σήμερα έχουν εκδοθεί περισσότερα από 50 τεύχη, μερικά από τα οποία είναι αναθεωρημένες επανεκδόσεις.

***Supplementum Epigraphicum Graecum (SEG):** Συστηματική συλλογή και επισκόπηση ανά έτος των νέων δημοσιεύσεων ή αναδημοσιεύσεων, διορθώσεων παλαιότερων αναγνώσεων και νέου σχολιασμού των αρχαίων επιγραφών που εκδόθηκαν ένα συγκεκριμένο έτος. Η ταξινόμηση των επιγραφών ακολουθεί αυτή των Inscriptiones Graecae.

Σημειώσεις

A series of horizontal dotted lines for writing notes, spanning the width of the page.

Ενδεικτική Γενική βιβλιογραφία

Κριτζάς Χ. & ά., *Η Ελληνική Γραφή*, Υπουργείο Πολιτισμού – Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων - Επιγραφικό Μουσείο, Αθήνα, 2002.

Guarducci M., *Η ελληνική επιγραφική: Από τις απαρχές ως την ύστερη ρωμαϊκή αυτοκρατορική περίοδο*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα, 2008.

Jeffery L.H., *The Local Scripts of Archaic Greece: A Study of the Origin of the Greek Alphabet and its Development from the Eighth to the Fifth Centuries B.C.*, Oxford Monographs on Classical Archaeology, Clarendon Press Publication, Oxford, 1990.

Ενδεικτική Ειδική βιβλιογραφία για την Πάρο

Ζαφειροπούλου Φ., Πάρος. Στο *Αρχαιολογία: Νησιά του Αιγαίου*, Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, Αθήνα, 2005, 260-268.

Ζαφειροπούλου Φ., Πάρος, Υπουργείο Πολιτισμού – Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων, Αθήνα, 1998.

Ματθαίου Α. & Κουράγιος Γ., Επιγραφές Πάρου ΙΙ, *ΗΟΡΟΣ* 10-12 (1992-1998), 437-440.

Νίγδελις Π., *Πολίτευμα και κοινωνία των πόλεων των Κυκλάδων κατά την ελληνοιστική και αυτοκρατορική εποχή*, Θεσσαλονίκη, 1990.

Παπαδοπούλου Ζ., Οι επιγραφές της Πάρου. Στο *Το αρχαιολογικό έργο στα νησιά του Αιγαίου*, Μυτιλήνη: Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο, Β' (2017), 337-346.

Παπαδοπούλου Ζ., Παριακά, *ΗΟΡΟΣ* 22-25 (2010-2013), 403-418.

Inscriptiones Graecae (IG), τόμος XII, 5.

Ιστότοποι

Επιγραφικό Μουσείο. Διαθέσιμο από: <https://epigraphicmuseum.gr/>

ΘΕΤΙΜΑ. Αρχαίες Ελληνικές Διάλεκτοι. <https://ancdialects.greek-language.gr/>

Ματθαίου Α., *Ανθολογία Επιγραφών: Όψεις του δημοσίου και ιδιωτικού βίου των αρχαίων Ελλήνων*. Στο *Πύλη για την Ελληνική γλώσσα*. Διαθέσιμο από: https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/anthology/inscriptions/index.html

ΙΣΤΟΡΙΕΣ
ΓΡΑΦΗΣ
ΑΝΘΡΩΠΟ
ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΑ
ΘΕΣΜΟ
ΛΑΤΡΕΙΕΣ

ISBN 13: 978-6-1886562-3-9

9 786188 656239

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

